

CONGREGATIO ANTIQUI RIGORIS

Cum saeculo XVI fervor reformandi vitam regularem ubique cresceret, neque in Ordine Praemonstratensi defuerunt conamina, disciplinam languentem, immo saepius dissolutam reducendi ad zelum pristinum. Ineunte saeculo, Ordo nova redegit statuta, quae tamen in quibusdam tantum circariis veros protulerunt fructus reformationis, ut in Hungaria et in Saxonia. Permultis canoniis tunc praeerant abbates strenui et exemplares. Sed humana fragilitas, abusus in ecclesia universali existentes, et in diem crescens haeresis successum efficacem impediverunt. Concilium Tridentinum sanationem malorum in radice efficere non potuit, quia in ipsa Curia Romana, malorum gravissima de facto manserunt: scilicet mos tradendi omnes fere episcopatus et beneficia pinguiora aulicis et nobilibus quibuslibet, vocatione sacerdotali generatim carentibus; et inde, ad satisfaciendum illorum rapacitati, emanavit vitium nepotismi, pernicioosa cumulatio beneficiorum, et nefastum systema commendarum. Tunc nihilominus surrexerunt sancti homines, qui divinitus afflati, multimode renovaverunt faciem Ecclesiae, novos passim fundantes ordines et congregationes, veteresque reformantes. Inter quos eminuit Societas Jesu, quae hoc saeculo multa contribuit ad salvandam Ecclesiam, aggressionem haeresium et propria corruptione periclitantem. Quae Societas, inter alia, praesertim consolidavit methodum scholarum, gymnasiis et collegiis suis fundamentum ponens „instructionis mediae“, qua hodie adhuc utimur. In scholis eius, nova generatio academica, zelo fervens pro Deo et pro Ecclesia renovata, novum hausit spiritum, exigentis temporis adaptatum. Quae generatio, etiam ubi Ordines antiquos est amplexa, fervorem, pietatem et mentalitatem Societatis Jesu secum tulit, eamque illis plus minusve impressit. Ita Ordines reformati sunt quidem, et denuo ubique effloruerunt novo vigore, sed in spiritu a traditione propria aliquatenus alieno.

Ut iam in capite „De Circariis Galliae in genere“ exposuimus, Abbas Generalis Despruets studuit Ordinem nostrum efficaciter reformare secundum traditionem antiquam. Sed „spiritus temporis“ fuit fortior. Duo fuerunt in Ordine eiusmodi conamina reformationis, successu coro-

nata: videlicet Congregatio¹⁾ Hispanica, et Congregatio Antiqui Rigoris, ex Circaria Lotharingiae orta. Dum altera traditionem Ordinis reapse adulteravit, consuetudines Hieronymitarum et Jesuitarum ex integro fere amplectens, et unioni cum Ordine postremo valedicens; altera econtra, de qua hic agimus maior cum pietate ad fontes Ordinis disciplinam reducere studuit, praxes aliquas modernas quidem adoptans, sed unioni Ordinis semper manens fidelis. Auctor huius reformationis fuit praecclarus ille Servatius de Lairuelz²⁾, abbas Mussipontanus. Natus est anno 1560 in Soignies, civitate Belgii. Avunculus eius erat Jacobus Colpin, in ecclesia Sogniacensi canonicus, qui, Societatem Jesu ineundi causa, Viridunum se receperat; sed Nicolai Psalmai de sua abbazia Sancti Pauli renovanda meditantis monitu, Norbertinum institutum in hoc Paulino monasterio amplexus erat, paucisque mensibus post editam professionem, coenobii gubernaculis sub prioris nomine susceptis, aliquam reformationis speciem introduxerat.

Ad quem Annibal (hoc erat nomen eius in mundo) et consobrinus eius accedentes, candidis Ordinis vestibus induti, et professione emissa, Mussipontum studiorum causa fuerunt missi. Annibal, post professionem Servatius³⁾, annis 1580/85 versatus est in academia prope Collegium S. J., partim in Desiderii de la Cour, Petrique Forerii contubernio⁴⁾, partim in ipso Jesuitarum convictu. Dein Lutetiae audivit theologiam. Cum adhuc ibi divinis scientiis navaret operam, a Francisco Loiseleur, vicario DD. Joannis Despruets Abbatis Generalis, Galliarum monasteria perlustraturo, comes adscitus est, et officii sui munere fungens in multis coenobiis disciplinam adeo labefactam esse advertit ut de ea utcumque instauranda nulla spes superesse videretur. Post annum 1596, Servatius a successore Joannis Despruets, F. de Longpré, Visitator generalis Ordinis

¹⁾ Vide supra p. 3 n.

²⁾ Hoc nomen aliter ab aliis auctoribus scriptum, nempe: Les-, Lai-, Layruels, -uelz, -uel, -uelius; in Germania: Layerfels, Laierfelius. Ipse Servatius scribere solebat Lairvelz.

³⁾ GOOVAERTS I 478 dicit, nomen novum (quod erat nomen genitoris sui) illi fuisse impositum ab episcopo occasione confirmationis, MARTIN CPL 36 autem affirmat hoc esse actum in die professionis. Quod nobis videtur magis probabile — etsi collatio novi nominis novitiis tunc nondum erat consuetudo communis — quia MARTIN diligenter ex primis fontibus suam hausit materiam.

⁴⁾ Desiderius de la Cour fuit auctor reformationis Benedictinorum (Congrégation de Saint-Vannes), Petrus Fourier fundavit Congregationem Ssmi. Salvatoris Canonicorum OSA. Uterque, non aliter ac Lairuelz, gloriosum suum Ordinem antiquum ad mentem Societatis Jesu, et illa favente, reformavit.

est nominatus, et multa, hoc munere fungens, instituit itinera. Ad tempus dein ad suos Virdunumque reversus, dissolutionem confratrum cernens, coepit dubitare, num inter hujusmodi sodales posset animae suae salutem agere; jamque statuerat, deserto suo Ordine, vel ad Benedictinorum vixdum a Sancto-Vitone ortam congregationem, vel ad Capucinos, vel ad Carthusienses evolare. Cum vero quos anteferet discernere non posset, P. Anselmum Andream S. J., virum apostolico studio flagrantem, adiit eique animi fluctuationem aperuit. Sed ille ad perseverandum in suo Ordine et ad suscipiendum in eo reformationis opus vehementer impulit. Quibus exhortationibus confirmatus, Servatius eo magis ad Ordinis sui renovationem totum animum intendit. Paulatim sanio rem partem confratrum suorum in Lotharingia hos litteris, illos alloquiis, omnes vero comitate morumque commoditate sibi devinxit. Mox, visitator in Circaria Lotharingiae renuntiatus, a Daniele Picard, abbate Stae Mariae in Nemore, coadjutor cooptatus fuit et brevi successor eius evasit anno 1599

Statim coepit in suum Marianum coenobium introducere reformationem. Anno sequenti, indefesse munere suo Visitatoris Generalis Ordinis fungens, peragravit omnes fere circarias Ordinis, praesertim Germaniam, Austriam et Bohemiam, et in Ordinis sui monasteria reformationem, at non adeo strictiorem, vel induxit, vel ab aliis magni nominis abbatibus⁵⁾ inductam approbavit; interim suorum haud immemor, P. Anselmum Andream aliosque Patres Soc. Jesu misit ut disciplinae restorationem in Mariano coenobio promoverent. Abhinc nil omisit ut saltem in sua circaria reformationem rigorosam praepararet, et animos reluctantes convinceret. Ad proprios tirones in sacro zelo confirmandos varios scripsit libros asceticos ad mentem insignium scriptorum Societatis Jesu⁶⁾. Quae opera, cum „spiritualitas“ propria in Ordine Praemonstratensi eousque vix esset evoluta, et libri hujusmodi a membris Ordinis conscripti et propria traditione imbuti plane deficerent, per duo fere

⁵⁾ Adiutores eius, congenere spiritu, praesertim erant abbates Andreas Vögele Windbergensis, Balth. Panhausen et Norb. Horrichem Steinfeldenses, Hilger Cremer Knechtstedensis, Joh. Roberti Floreffensis et Caspar v. Questenberg Strahoviensis. De activitate sua reformatoria multa refert Lairuelz in sua *Optica Regularium*. Confer etiam BACKMUND in *Anal. Praem.* IX, 1933, pp. 33/37 et XXIX, 1953, 238/45.

⁶⁾ Praeter *Optica Regularium* (v. supra p. 8) citamus, omissis longis titulis: *Catechismus Novitiorum* (2 tomi, Mussiponti 1623) et *Meditationes* (ibid. 1621). Vide GOOVAERTS l. c. et MARTIN CPL 70/71.

saecula in eo valde fuerunt aestimata⁷⁾, et indolem eius exinde formarunt. Spiritum Jesuitarum sibi suisque magis imprimere studens, Servatius voluit, ut Marianum suum coenobium Mussiponti juxta Collegium S. J. haberet seminarium, quod in antiquo hospitali Sti. Nicasii instituit anno 1603⁸⁾, Monasterii vero sui, iamdiu vetustate fatiscantis, e silvis, in quibus latebat praedonibus et ignorantiae obnoxium, in eandem urbem transferendi consilium iniit, quod anno 1607 probaverunt Abbas Generalis, Summus Pontifex, Dux Lotharingiae, et episcopi Metensis et Tullensis. Statim Universitati contiguum et vastum erexit monasterium, illudque Collegio Jesuitarum connexuit porticu plus quam millibus passibus porrecta, qua ad audiendas magistrorum lectiones sine pluviarum injuria pergerent discipuli. Novum coenobium anno 1612 fuit inauguratum, et relicto uno sacerdote cum aliquibus conversis in veteri Nemorensi monasterio, totam communitatem transtulit Mussipontum. Anno 1611 Abbas Generalis F. de Longpré litteras misit, quibus summis laudibus laudaret inceptum, et Servatium sociosque eius vehementer hortaretur ut Sti. Norberti vestigiis summo studio insisterent, et ideo ad illam abstinentiam a carnibus perpetuam, strictumque illud jejunium ab Exaltatione Stae. Crucis usque ad Pascha redirent. Servatius ergo omnium votorum compos factus, strictas constitutiones e primaeva institutione Ordinis depromptas exaravit, et subscripsit ipse anno 1613, una cum pluribus religiosis monasterii sui, et P. Petro Desbans, qui e Bellavallensi monasterio Mussipontum ad amplectendam reformationem accurrerat⁹⁾. Ad stabiliendum novum institutum, Servatius decrevit mensarum separationem, quam Paulus V PP. anno 1613 confirmavit. Sed validius etiam fulciri Marianam reformationem brevi necesse fuit, quippe cum, ut in rebus alicuius momenti fieri solet, non omnes de Servatii consilio consentirent. Optimi totis manibus applauserunt, alii de eventu dubitabant, alii vero, ab omni instaurationis specie abhorrentes, Servatio, ut solet, ambitionis notam inurere tentarunt, ejusque conamen

⁷⁾ Saeculum XVII hanc absentiam propriae „spiritualitatis“, mentem potius coarctantis, non habuit — quod revera est — pro qualitate laudanda, sed pro defectu lamentabili. Quam lacunam ergo libris supradictis adimplere studuerunt Lairuelius et sequaces eius. Attamen nec „gloria eucharistica“ Sti. Norberti, neque „quinque fines Ordinis“ Servatium habent auctorem. Illa orta est in Belgio (Vide supra vol. II 265 n), hi vero saec. XIX in Frigolet (cf. *Pro Nostris* I, 1929, p. 9).

⁸⁾ Quod hospitale, postea a FF. Minimis emptum, situm erat in via „Rue de la Poterne“. Monasterium Stae. Mariae Majoris paulo post alio in loco constructum est.

⁹⁾ Qui primus et fidelissimus assecla Lairuelii primo factus est successor eius, dein Abbas Generalis electus, postremo abbas Cuissiacensis.

improbarunt ut quid novum, Ordinis prosperitati et unitati exitiosum¹⁰⁾. Qua diversitate opinionum inquietatus, Petrus Gosset, Abbas Generalis, anno 1616 seipsum contulit Mussipontum. Per aliquot hebdomades diligentissime inquisivit de omnibus, et ibi demum tam perfectum vitae regularis exercitium comperit, ut ea quae vidisset ipse, majora esse opinione, et perseverantiam in inceptis optandam esse aperte declaraverit. Servatium ergo et conventum suum, ut in sancto suo proposito permanerent invicti adversus detractores et impugnatores litteris authenticis munivit die 4a junii 1616. Summus Pontifex, bulla data die 18a julii 1617, instaurationem initam auctoritate apostolica roboravit. In quibus litteris, Paulus V articulos a P. Gosset approbatos confirmavit quos conceptis verbis sic retulit:

„Abstinentia perpetua a carnibus, et jejunium ab Exaltatione S. Crucis usque ad Pascha; silentium regulare; laneorum usus cum sola culcita straminea; dormitio in dormitorio, comestio in refectorio; lectio perpetua in mensa; recitatio quotidiana officii parvi B. M. V.; matutinarum officium media nocte; habitus totaliter albus; capitulum culpae quotidie; novitiatus annus secundus; confessio hebdomadaria; accessus sacerdotum ad altare pene quotidianus, et non sacerdotum ad sacram synaxim: hebdomadarius; serotinum examen conscientiae, meditatio quotidiana; recollectio annua cum confessione generali totius anni et renovatio annua professionis, addita clausula de non acceptanda et procuranda dispensatione super praedictis praeterquam a Sede Apostolica, et de eligendis abbate ac priore optimis, quando opus erit, necnon de beneficio vel dignitate directe vel indirecte non procurandis“. Reformata monasteria in unam Congregationem coadunavit Summus Pontifex¹¹⁾, cui caput praefecit monasterium Mussipontanum, et ab eo nomen imposuit Sanctae Mariae Majoris. Sodalitas illa, auctoritate apostolica a cuiuscumque visitatoris jurisdictione exempta, regetur ad instar totius Ordinis ab annuis suis capitulis, ad quae convenirent bini ad minus et singulis canoniis deputandi et a vicario generali quoque triennio in Congregationis Capitulo eligendo abbatique Praemonstratensi, ut membrum capiti, subiecto; qui tamen nihil innovare in hac sodalitate posset nec visitare domos, nisi adiuncto sibi vicario generali aut alio a Congregatione deputato. Congregatio unum aut plures novitiatus communes

¹⁰⁾ Non defuerunt in posterum abbates regulares, qui reformationem desiderarent pro conventu suo, non autem pro seipsis; et commendatarii, qui sperarent religiosos reformatos, ad frugalitatem primaevam reversos, paucis posse rebus contentari.

¹¹⁾ Designatio tamen primitiva ei data est postea tantum, vide infra.

institueret¹²⁾. Inter innovationes ab illa introducta, praeter nomen novum in professione imponendum, erat praesertim derelictio principii stabilitatis, quod apud ordines antiquos est aliquid essenziale. Religiosi Congregationis ab uno in aliud monasterium, de decreto Capituli aut vicarii generalis abhinc poterant transferri. Abbates vero manserunt „ad vitam“.

Reformatione sua tantis auctoritatibus roborata, et tam firmis constitutionibus munita, vim adversantium impavido animo expectare potuit Servatius, et sibi etiam consociare alia Circariae Lotharingiae coenobia. Anno 1620 Salina Vallis, verbis et exemplis ultimorum abbatum ad hoc maxime parata, strictiori observantiae Congregationis se adiunxit. Eodem anno secutus est Justus Mons, duce abbate Claudio Gilbin, canonico Nemorensi et ipsius reformatoris discipulo. Eodem quoque anno, quo aggregatus est et Stus. Paulus Virdunensis, Petrus Gosset abbas Generalis primum Capitulum Congregationis praesedit Mussiponti. In qua concione Congregationis statuta quibusdam articulis suffulsi, omnesque solemniter in manibus eius professionem renovaverunt tribusque votis religiosis hoc iuramentum addidere, se numquam ullum beneficium, ullamve dignitatem nec dispensationem in articulos Reformationis collaturos, nec nisi digniori suffragia sua in eligendis praesulibus daturus. Capitulo celebrato, omnes eius patres novas litteras ad Summum Pontificem Gregorium XV miserunt quibus omnium Reformationis statutorum alteram confirmationem obtinerent, suumque inceptum adversus futuras persecutiones validius stabilirent. Bulla data die 17a apr. 1621, Gregorius omnes tum veteres a Paulo approbatos, tum recentiores articulos ratos habuit, voluitque ut Congregatio illa quam antecessor sub nomine Sanctae-Mariae-Majoris exererat, cui vero quidem Servatius ipse designationem „Communitas“ initio dederat, „Congregatio Antiqui Rigoris“ deinceps nuncuparetur¹³⁾. Ut sodalitas illa, sua tutela fundata, cresceret, Abbas Generalis omnibus coenobiis Ordinis, cuiusvis circariae, ut in strictiorem observantiam transirent, Congregationique se adiungerent, amplissimam dedit licentiam. Eodem anno rex Galliae, rogante abbate coadjutore Sti. Pauli Virdunensis, permisit ut reformatio in quaelibet Ordinis monasteria, di-

¹²⁾ Novitiatus communis Circariae saltem Lotharingiae, anno demum 1636 in monasterio Mussipontano est institutus, una cum domo studiorum centrali, ita ut coenobium illud vere fuit caput et centrum totius sodalitates. Attamen ex actis posterioribus Capitulorum Congregationis vidimus, et alios novitiatus existere, ab uno ad aliud monasterium mutabiles. Unaquaeque circaria, post divisionem Congregationis, habuit suum novitium, ita saec. XVIII Normannia in Mondaye, Lotharingia in Verdun.

¹³⁾ Constat tamen ex pietate erga fundatorem, titulum primitivum semper fuisse retentum ut secundarium.

tioni suae subiecta, introduceretur; quod primum, eodem quoque anno, actum est in Belval et in Longwé.

At unde minus exspectabantur, dein venerunt persecutiones. Claudius Gilbin, abbas Justimontis, anno vix elapso post introductam reformationem, sive incepti sui taedio affectus, sive Servatio invidens, ad laxiorem vitam reversus est, atque infensus abhinc Congregationi, quibus potuit armis eam laccessivit. In Capitulo Generali Ordinis an. 1625 celebrato, vehementer in eam invehens, declaravit eam esse lugendam novitatem, bullis anterioribus Summorum Pontificum oppositam, praecipue bullis Julii II, diplomata insuper quae in confirmationem reformationis afferebantur, esse subreptitia . . . et demum novitatem illam omnino esse delendam. Patres Capituli decisionem distulerunt ad proximum Capitulum, scil. anni 1627. At interea, Congregatione aucta abbatiis Stagno (1626), Etival et Rengéval (1627), difficultates se praeparabant in quibusdam domibus ei adnexis. Reluctabat hinc inde pars conventus minus sana seu non reformata, pensionibus sibi concessis generatim haud contenta, et interdum separatio mensarum peragi non potuit absque litigio. In Capitulo Generali an. 1627 Servatius ambitionis est accusatus, omnibus Ordinis honoribus exutus, iisque in posterum indignus est declaratus. Capitulantes, auctore Claudio Gilbin, bullas a Congregatione allatas rejecerunt, immo, eas in praedictum Ordinis vergere somniabant, Romanoque tribunali exhibendas esse censuerunt. Romamque igitur in jus vocarunt Servatium, ut diplomata sua probaret authentica, ac temeritatis suae, ut pro rato habebant, condignam poenam referret. Ad sustinendam hanc litem, constituerunt Ordinis in Curia Romana procuratorem, Joannem David abbatem Ninivensem^{13a)}, virum Servatiana reformationi infensissimum. Sed et Servatius procuratores ablegavit Romam, seduloque curavit, ut per amicos potentes ad Cardinalem Bandini, Ordinis protectorem, aliosque Romanae Curiae principes, aditum commendationis haberent. Auditor causarum Sacri Tribunalis Rotae, ad hanc litem dirimendam designatus, auditis singulis partibus, nihil esse, neque obreptitium, neque subreptitium in toto reformationis negotio, triplici decisione 10 aprilis, 21 junii et 11 decembris eiusdem anni 1628 declaravit, ac insuper sententiam sollemnem, die 9a februarii, dedit qua Servatiani in litterarum apostolicarum plenario effectu retinebantur.

Non tantum in Gallia, ubi interea Reformatio se extenderat in Normanniam (Ardenne 1627/28, Belle Etoile et Silly 1629/30), sed et Romae novas insidias meditabatur Ninivensis abbas, accepta clade minime fractus sed ira et furore obcaecatus. At frustra; Rota enim duo-

^{13a)} V. supra vol. II 317.

bus aliis decisionibus (30a martii et 18 junii 1629) atque altera sententia sollemnis (12a januarii 1630) Congregationem ratam habuit. Hostes dein, ut Normannos saltem ad se reducerent, et Ordinis instaurationi quam plurimas facerent moras, omni ope studuerunt. Priores Ardennensem et Sillesensem, patres Capituli Generalis anni 1630 a Servatiani discedere jusserunt. Eos vero cum se numquam ab incepto defecturos contendissent, ut rebellionis convictos, officio suo spoliaverunt, alios ipsorum sequaces, ab ordinum suorum exercitio suspenderunt, hujus consilii strenuos defensores, inauditos atque indemnatos, vinculisque onustos, Lutetiam mitti, et apposito falso contumaciae crimine, ad publicos carceres trahi jusserunt. Petrum vero Desbans, praesidem Congregationis, et Simonem Raguét, priorem Bellaevallis, qui Normannos istos in Sodalitatem receperant, crimine doloso, quod jurisdictionem indebitam in religiosos sibi non subditos exercuissent, omnibus honoribus sollemniter exuerunt, et ad quamcumque dignitatem declaraverunt inhabiles. Quod videtur fuisse ultima impugnatio malevolorum adversus Sodalitatem Servatii. Omnia mox redacta sunt ad irritum.

At persecutione furente, Reformati Congregationem suam verbis ac scriptis defendebant. Nicolaus Guinet, canonicus Stae. Mariae Majoris, scripsit suum „*Ramusculum excerptum*“, praeter alia commentaria, quae typis mandavit¹⁴⁾. Servatius ipse scripsit „*Apologiam pro quorumcumque Ordinem reformato*“, quae licet anno 1629 approbata typisque permessa, non iam invenitur. Est incertum an fuerit impressa. Petrus Desbans anno 1630 prelisque Mussipontanis mandavit suum „*Statum Reformationis*“. Joannes Midot, canonicus Tullensis et amicus intimus Servatii, anno 1632 publicavit, in duas partes divisas, „*Vindicias Communitatis Norbertinae Antiqui Rigoris*“.

Quos amici sui commentarios non legit Servatius de Lairuelz. Peste Mussiponte grassante, cum suis in solitudinem monasterii Nemorensis secesserat, ubi die 18a octobris 1631 pie obdormivit¹⁵⁾. Vix Servatius obierat, arma, fames et pestilentia dirissime saevierunt in Lotharingia, multaque monasteria fuerunt diruta et combusta. Sed interea, Reformati copias suas multiplicarunt. Aggregata sunt Congregationi coenobia Mondaye, Flabémont et Jandeures anno 1634, Falaise an. 1631/35, Bonfays 1635, Séry 1636, quo anno etiam Justus Mons, Claudio Gilbin defuncto, paenitens rediit. Introducta est tunc res nova et inaudita. Fundata sunt

¹⁴⁾ Titulum completum vide supra p. 95. De scriptis P. DESBANS et J. MIDOT vide infra apud bibliographiam.

¹⁵⁾ Imagines duae depictae Servatii extant in „Musée de Lorraine“ Nanceii.

enim seu a benefactoribus, seu ab ipsa Congregatione, varia coenobia nova, atvero prae timore commendae non tamquam abbatiae (etsi redditibus has plerumque superaverunt) sed ut prioratus aut residentiae ad instar domuum mendicantium seu residentiarum Soc. Jesu. Erant haec domus quidem sui juris quoad bona, priores tamen et conventuales erant ad nutum Capitulum Congregationis amovibiles. Praeter Parey-sous-Montfort, et Montem Stae. Odiliae (1662 et 1627) omnes prioratus huiusmodi siti erant in civitatibus: Nancy 1635, Briulles 1638, Paris 1662 et Charleville 1676. In Gallia, saeculo XVII currente Congregationi adiuncta sunt coenobia sequentia: Chaumont 1640, Genlis et Cuissy 1641, Bucilly tandem 1651, Ressons 1653, La Lucerne et Etoile 1660, Marcheroux et Isledieu ca. 1672, Perray-Neuf 1675. Abbatiae superstites Circariae Lotharingiae, penitus collapsae, se adiunxerunt satis sero: Riéval 1664, Jovilliers 1672, et Septfontaines en-Bassigny 1675¹⁶⁾. Apud duas domos aggregatio intenta non successit: Sens St. Paul, cuius abbas reformatos, quos acciverat, ne quidem potuit alere; et Lieu-Dieu-en-Jard, cuius ingressum in Congregationem anno 1660 Abbas Generalis vi armata impedivit¹⁷⁾. Fundatio intenta prioratus in Rouen annis 1679/83 pariter non successit.

Quantopere mens Capituli Generalis erga Congregationem interea fuerit mutata, apparet anno 1635, cum Petrus Desbans, abbas Mussipontanus, qui paulo ante ab illo fuerat punitus et humiliatus, fuit electus in Abbatem Generalem. Qua electione a Cardinale Richelieu intrusore frustrata, eo defuncto electus est an. 1643 socius Petri indefessus, Simon Raguét, in successorem. Sed hac vice malevoli fratres, veriti ne novus praesul archicoenobium et deinceps totum Ordinem Congregationi devinciret, electionem hanc quibus potuerunt naevis, cum Parisiis apud regem, tum Romae apud Summum Pontificem insimularunt, totisque sategerunt conatibus, ut Ragueto confirmationem electionis postulanti breve denegaretur. Res per duos annos sub iudice fuit, et Raguét, ne disciplina Ordinis tantis discordiis pateretur, ultro abbatiam abdicavit.

Augustinus Le Scellier, Raguéti competitor et successor, licet antea instaurandae cuidam reformationi in Gallia praesertim plurimum allaboravisset, Congregationi Antiqui Rigoris, non ex malevolentia quidem,

¹⁶⁾ De quibus abbatibus vide supra suo loco apud circarias, quibus antea fuerant adscriptae. Hic infra tractamus tantum de prioratibus ortis saec. XVII, et de abbatibus alienigenis, qui se an. 1525/26 Congregationi adiunxerunt.

¹⁷⁾ Quod fuse narrat HUGO l. c. — Adversarii Reformationis assecclas illius illudendo vocaverunt „les Rigoustins“, voce „Rigorem“ revocanti.

sed ex zelo vindicandae suae auctoritatis, infensus aliquandiu visus est¹⁸⁾, sed summam totius controversiae in amicabili congressu et a pacificis arbitris terminari voluit anno 1661 in abbacia Bonne-Espérance, in Hannonia. Inter alia enim contendebat contra bullas Summorum Pontificum, Abbatem Generalem, Capitulo Congregationis praesidentem, Capituli futuri locum posse indicare, mutareque decreta Capitulorum eorundem quibus praefuisset; domos vero visitantem, movere posse professos de loco in locum; posse etiam retinere religiosos Congregationis ad se refugientes, eosque segregare in aliis monasteriis, quae non fuerint Sodalitatis. Patribus denique abbatibus jus postulabat visitandi coenobia filiationis suae, etsi Reformationis essent. Quae omnia in quinque sessionibus hinc inde agitata fuerunt. Abbas Generalis postremo de plerisque suis postulatis decessit, adeptus tantum jus mutandi religiosos et indicendi locum Capitulis, sub quibusdam saltem conditionibus.

Multiplicatio domorum, ex dissimilibus animorum generumque studiis, causavit dissensiones in Congregatione, praesertim inter Gallos et Lotharingos, tunc adhuc sub proprio principe viventes. Praemonstratenses Galli, aegre ferentes Lotharingorum jugum, atque hanc jactantes causam, quod Congregatio sic dispersa ab uno tantum praeside et annuo Capitulo recte administrari non posset, iam ab anno 1672, a Consilio Regio et a Capitulo Generali Ordinis frustra petierant Sodalitatis divisionem in plures provincias. In aliquam tamen compensationem, Capitulum proprium Congregationis Normannis, anno 1674, concesserat ut regionis suae nec novitii, nec professi in monasteria ceterarum circariarum transferrentur¹⁹⁾. Sed sejunctionis illud studium, ad tempus remissum, non elanguit, et in Capitulo Sodalitatis, Bella Valle an. 1689 habito, Michael Colbert, Abbas Generalis, Gallis quoad omnia favens, et maior pars capitulantium a Gallis conflata, in tres circarias monasteria reformata distribuerunt. Cum singulis circariis vicarii generales et annua capitula concederentur, Congregatio Servatiana, quae saec XVIII vocabatur „Vicaria“, in tres sodalitates prorsus liberas vere distrahebatur. Quod decretum anno sequenti quidem revocatum, postea definitive revalidatum est. Michael Colbert abhinc studuit totam Congregationem subdere Gallis, et variis machinationibus Lotharingis et Normannis detrimenta intulit. Quae dissensiones paulatim tantum sunt pacatae. Nihilominus bona fama Congregationis non cessavit augeri. Ex Circariis Germaniae non-

¹⁸⁾ Quam animositatem in casu Loci Dei vix enarrato patefecit.

¹⁹⁾ Qua cum re cohaerere videtur fundatio prioratus in urbe Rothomagensi, de quo v. infra p. 140.

nulli canonici, zelo observantiae strictioris ferventes, ad illam transierunt, inter quos enitent Dionysius Albrecht Teplensis²⁰⁾, et Hermannus Stelz Ursbergensis²¹⁾. Annis 1725/26 canonicae Vaas et St. Georges-des-Bois OSA, ambae in diocesi Cenomanensi sitae et penitus collapsae, petentibus eorum abbatibus commendatariis, Ordini Praemonstratensi et Congregationi Ant. Rigoris sunt adnexae.

Non tantum zelo disciplinae, sed etiam studiis et scientiis Servatiani longe praecelluerunt circariis Observantiae Communis in Gallia. Floruit Congregatio usque ad perturbationem Gallicam. Ex elencho anni 1770²²⁾ vidimus, 40 domus quas habuit „Vicaria Antiqui Rigoris“, non tantum numero religiosorum, sed etiam quantitate reddituum illis pariter fuisse superiores, quod demonstrat eius monasteria fuisse observantia ferventiora, bonaque melius administrata. Dolendum est valde, quod ampla archiva subsistentia a nemine fere hactenus sint exarata²³⁾, et historia maxime et gloriosissimae Reformationis in Ordine Praemonstratensi ab historicis tantopere sit neglecta.

VICARIA ANTIQUI RIGORIS

anno 1766 (TAIEE)

Circaria Campaniae²⁴⁾:

Belval, Briulles, Bucilly, Charleville, Chaumont, Cuissy, L'Etanche, Genlis, Longwé, Marcheroux, Mureau, Paris, Ressons, Riéval, Septfontaines, Séry, Verdun.

Circaria Lotharingiae:

Bonfays, Etival, Flabémont, Jandeures, Jovilliers, Justemont, Mont-St. Odile, Nancy, Parey, Pont-à-Mousson, Rengéval, Salival.

Circaria Normanniae:

Ardenne, Belle-Etoile, Falaise, Iledieu, Lieu-Dieu²⁵⁾, Lucerne, Mondaye, Perray-Neuf, St. Georges-des-Bois, Silly, Vaas.

²⁰⁾ GOOVAERTS I 17. Factus est prior Montis Stae Odiliae.

²¹⁾ Ibidem II 202. Obiit an. 1661 in Miravalle.

²²⁾ Vide supra II 470.

²³⁾ Praeter E. MARTIN, canonicum Nanceiensem, cuius opera infra adducimus, nemo hactenus de historia Congregationis exaranda curavit. Historia illius saec. XVIII, est ut ita dicam, ignota.

²⁴⁾ Sic vocatur aptius Circ. Franciae, a saec. XVIII.

²⁵⁾ Quae domus etsi quasi suppressa et derelicta, tamen saec. XVIII Congregationi videtur esse aggregata. Aliis clencheis est inserta, aliis non.

CAPITULA CONGREGATIONIS ANNUA

Tribus circariis communia. Est index incompletus. (Arch. Dép. Nancy)

Pont-à-Mousson 1620	Verdun 1720
Ardenne 1632—35, 1640	Belval 1721—22
Pont-à-Mousson 1642	Cuissy 1723
Belval 1646	Belval 1724—28
Verdun 1651—53	Cuissy 1729
Pont-à-Mousson 1654	Pont-à-Mousson 1730
Séry 1655	Verdun 1731
Verdun 1658, 1660	Belval 1732—41
Belval 1664, 1666, 1667	Pont-à-Mousson 1742
Verdun 1669	Belval 1743
Paris 1674	Verdun 1744—46
Verdun 1676	Pont-à-Mousson 1747
Ardenne 1679, 1681, 1683	Verdun 1748—51
Bucilly 1687	Falaise 1760
Verdun 1688	Jovilliers 1761
Belval 1689—90	Verdun 1762
Paris 1690	Pont-à-Mousson 1763
Cuissy 1692	Ardenne 1764
Belval 1697—99	Silly 1765
Verdun 1706	Pont-à-Mousson 1766
Belval 1707	Ardenne 1767
Cuissy 1708	Bucilly 1768
Bucilly 1709—11	Pont-à-Mousson 1769
Verdun 1712	Cuissy 1770—74
Cuissy 1713	Bucilly 1775
Pont-à-Mousson 1714	Pont-à-Mousson 1776
Verdun 1715	Bucilly 1777
Bucilly 1716—17	Cuissy 1778—83
Verdun 1718	
Bucilly 1719	

